

УДК 171

DOI: 10.26565/2226-0994-2019-60-9

Євген Мулярчук

ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ

У статті досліджено етичні проблеми здійснення покликання людини. На основі ідей Е. Левінаса та їх подальших інтерпретацій автор обґрунтовує важливість етичної оцінки мотивів покликання як способу самоактуалізації особистості у світі. Метою дослідження є аналіз ціннісних вимірів, відповідність яким має задовольняти розуміння особистістю її покликання, але які мають власний незалежний етичний сенс. Це вимоги моралі, обов'язки, вітальні цінності та цінності людського співіснування, релігійні та інші ідеї. Розкрито трансцендентність цілей покликання людини, понадособистісне значення цінностей, яким воно служить. У дослідженні проаналізовано зв'язок і відмінність ідей покликання та призначення людини, суперечності бажань, особистих волінь та обов'язків людини у здійсненні нею покликання. Призначення обґрунтовується як похідне з незалежного від людини виміру буття, такого, що задає рамки її свободи, тимчасом як покликання завжди особистісне й вільно прийняте. У статті показано зв'язок розуміння покликання людини з вирішенням проблеми сенсу її життя. Досліджено питання про ієрархію індивідуальних уявлень про благо людини та проблему визначення вищого блага як обрїю здійснення покликання. Проаналізовано феномени долі і дару як таких, що задають напрямок і водночас непередбачуваність у здійсненні покликання. Як висновок констатовано багатовимірність цінностей у покликанні людини, поєднання множини особистісних мотивів. Самовизначення і вибір у здійсненні покликання вимагає рішучості та відповідальності водночас. Покликання як феномен особистісного буття не існує поза етичною рефлексією та узгодженням індивідуальних переконань і прагнень з вимогами та цінностями родини, спільноти та моралі в її загальнолюдському вимірі.

Ключові слова: покликання, призначення, етичні обов'язки людини, сенс життя, відповідальність, благо.

Постановка проблеми. Етика задає ціннісні виміри можливого і прийняттого для людини. Маючи потребу в самореалізації, у меті діяльності та в сенсі індивідуального існування особистість з необхідністю шукає понадперсональні ціннісні орієнтири. Адже, з огляду на конечність її існування, вона потребує відчуття трансценденції та морального виправдання її життя. Покликання як мотиваційний феномен саме і виявляє такі цілі й спроможності особистості. Однак у здійсненні покликання виникають численні моральні колізії між бажаннями та обов'язками людини, і пошуки їх розв'язку актуалізують питання про інші й вищі виміри поряд з персональною мотивацією людини. Врівноважування особистісних та соціальних, етичних, релігійних мотивів завжди становить проблему, як практичну, так і теоретичну.

Метою даної статті є висвітлити основні теми, в яких має розгортатися етична рефлексія людини щодо ціннісного виміру реалізації її покликання у світі, провести аналіз етичних обрїїв покликання. *Ступінь розробки проблеми.* Звісно, тема покликання в етичному аспекті має широке звучання в соціальній науці та філософії, починаючи від праць М. Вебера [Вебер, 1990, с. 644–735; Вебер, 1994] та його коментаторів, огляд яких є предметом окремої роботи. У даному викладі ми спираємося на результати власного дослідження досвіду покликання наших сучасників, які в цілому вже були висвітлені [Мулярчук, 2017]. У цьому тексті ми представляємо висновки з нашої власної розвідки і звертаємося до настанов етики Е. Левінаса та її інтерпретацій сучасними дослідниками. *Новизна* постановки питання у даній статті полягає в тому, що ми обговорюємо тему «іншого та вищого, ніж покликання», відкладаючи моральний пафос та безоглядність, яких зазвичай набуває тема покликання.

© Мулярчук Є. І., 2019.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

Отже, переходимо до основних сюжетів нашого розгляду. Найперше відзначимо, що інше й вище, ніж покликання, виявлене у самій етиці. Або ж, точніше сказати, етичне ставлення до людей та світу є особливим покликанням, відмінним від мотивації особистості до самоздійснення в обраній нею сфері діяльності. Е. Левінас, який увів в етику принцип асиметричності, вищості іншого від пріоритетів особистості, не писав багато саме про покликання, але його філософія проникнута чуттям цього поклику, настановою чути іншого. Як писав Левінас, «людина – це єдина істота, яку я не можу зустріти, не виражаючи одночасно ставлення до цієї зустрічі» [Левінас, 1999, с. 11]. К. Джолдерсма, інтерпретуючи тему поклику в етиці Левінаса у своїй книзі «Левінасова етика для освітніх практик», пише про цей феномен як вияв трансцендентного. Поклик від Іншого підносить нас над буттям, до того ж він є не чимось зовнішнім та стороннім, але дійсний у «глибоко особистісному» переживанні того, що приходить до нас і розкривається як наше власне прагнення. Ми покликані перед обличчям інших людей, відчуваємо «поклик до відповідальності за благо іншого» [Joldersma, 2014, p. 4].

Український етик, який досліджував творчість Левінаса, В. Малахов сформулював етичний імператив: «*Чини так і так, тому що ти покликаний до добра*» [Малахов, 2018, с. 57]. Етичний поклик веде до іншого, ніж ми самі по собі, поза наші особисті уявлення про покликання. На думку Левінаса, етика виявляє спосіб ставлення до буття, не орієнтований на його освоєння, на розкриття його феноменів. Філософ писав, що метою для етичної свідомості є «піднятися понад <...> феноменологією <...>, яка не конституює вищу подію самого буття» [Левінас, 2000, с. 71]. Буття у нашому пізнанні має значення, але це буття іншого, буття як піднесення понад онтологією власної присутності людини у світі. З цього погляду відкривається нескінченність, яка робить конечність людини не останньою істиною. Ця думка дозволяє поглянути ширше на онтологію покликання. Її обрії можливо відчуті, звернувшись, зокрема, до першої з пропонуєваних нами тем – висвітлення різниці між покликанням та призначенням людини.

Покликання та призначення людини

Буття у покликанні є ідеалом людського існування. Ми часто міркуємо про покликання як щось бажане, але не завжди здійсненне. Приклади з життя інших людей, їхньої відданості чомусь високому й небуденному надихають. Проте взірць є переважно тим, на що лише дивляться. Зізнання «я не знайшов своє покликання» не завжди гірке, а часом і зручне для виправдання власної посередності, адже більшість людей його не шукають. Та чи можливо покликання саме «знайти»? Де воно «знаходиться»? Було б надто просто сказати: покликання людина знаходить у світі, в суспільстві. Так, існує загальна людська потреба визначати своє місце, осмислювати ті чи інші події в контексті власного існування, відкривати належне, розуміти своє призначення у житті, але така визначеність не є покликанням.

Призначення онтологічне. У ньому визначено для нас той чи той регіон буття, і воно виявляє вимір іншої, ніж наша особиста, доцільності та відповідальності. У призначенні відкривається об'єктивна необхідність, вказується на те, що від нас потрібно, де, коли, кому й для чого. Воно походить ззовні, підпорядковує і позначає нас певним чином серед загалу людей. Призначене виконують або хиблять на власну неспроможність досягти його мети. Покликання ж кличе вдалечінь, у те, що не закінчується. Мета покликання часто не виглядає доцільною та доречною у повсякденному світі і спрямовує поза його ситуативно виявлену цілісність. Призначають те чи те нерідко інші люди, але ось, наприклад, етичне «заручництво» перед іншим, про яке писав Левінас, не призначає щось одне, натомість вимагає нас цілком. В обличчі іншого, у ставленні до нього, ми не виявляємо своє призначення. У ньому до нас звернений поклик до добра. Це етичний принцип: «Бути-для-іншого – означає бути добрим» [Левінас, 2000, с. 253].

Призначення може існувати до нашого його усвідомлення. Лише тому, що долею комусь випало народитися людиною певної статі, у якомусь суспільстві, у родині, маючи

певні здібності або й вади, його призначення може бути тим чи іншим. У призначенні ми саме вкинуті в буття, сприймаємо його як факт, як волю згори чи від спільноти. Про нього сповістять, його нас навчать, пояснять у свій час. У більшості випадків воно органічно вписує нас у середовище, час та місце. Призначення позитивне. Воно для блага ближніх, для користі суспільства. За ним стоїть досвід інших, їхня мудрість або суспільна потреба, яку одиничний індивід не може досягнути. Але вся риторика про насильство політики, культури, системи освіти тощо – це про призначення, яке доводиться приймати. Відкинути його – це увійти в конфлікт зі спільнотою, мораллю, релігією. Етично гостро звучить бунт людини проти її призначення та призначень, і сучасне суспільство поступово йде до визнання виправданості цього протесту. Хтось покликаний бути іншим, ніж те, призначення, про яке гадає його оточення. Я не скажу, що він чи вона покликаний, наприклад, бути у світі не такими, як більшість людей їхньої біологічної статі, але коли вони внутрішньо відчувають щось інше, ніж їхнє соціальне чи біологічно детерміноване призначення, у них є на те право. Натомість проти покликання не бунтують. Воно незапам'ятне, але наше, ми відкриваємо його для себе, у собі, у бутті у світі, у спілкуванні з іншими, його поклик «постійно відлунює, запитуючи нових відповідей» [Joldersma, 2014, p. 15, 16]. Ми перед ним стоїмо у власних переживаннях та думках, сприймаючи його, але й маючи свободу до нього не дослухатися.

Призначення нерідко можливо обирати серед варіантів того, як знайти собі місце у світі, у якій спосіб належати до суспільного цілого. Це й вимушена ситуація – як вписатися в доцільність світу, нерідко жорстку в її вимогах до особистості. У призначенні підлягають існуванню роду, родини, суспільства, релігійної спільноти. Його виправдовують уявленням про загальне благо, «провидіння» або віддають на відкуп долі, яка видається то доброю, то злою. Коли ми писали, що, наприклад, індивідуальний потяг людини до агресії і зла може бути використаним на спільне благо, і взагалі коли йшлося про «внутрішню сутність» людини, яка визначає її можливе місце у суспільстві – це потрібно віднести саме до того, як людині знайти призначення своїм потягам. Загалом, здатність людини виконувати певну роль, корисну для спільноти, робить її дії доречними і такими, що становлять її призначення. Істинність призначення залежить від цілісності, з якою себе співвідносять, у якій себе знаходять. Визнавши своє призначення хибним, можливо відмовитися від нього, але для того, щоб знайти місце в іншій цілісності. І крайнощі, і типові вияви призначення поєднані тим, що за них людина завжди перекладає відповідальність на тотальність буття. Причетність до цілого заспокоює совість. У призначенні немає щастя, але можливе везіння. Комуś воно може бути легким і радісним, для іншого – примусовим, або й без примусу важким.

Призначення знає свою ціль, його мораль телеологічна. Не в тому суть, чи зле буття, якщо ти народжений бути хижак, твоє існування виправдане зовнішньою доцільністю природи. Але це не буде покликанням. Можливо якась людина навіть уявляє собі, що призначена до зла, коли зло сприймається нею як певна тотальність, яка всмоктує і робить її частиною себе. Цим вона себе виправдає. Але це знову ж показує, що у призначенні немає виходу, відсутня трансценденція, характерна для покликання.

Призначення може завадити буттю в покликанні. Знехтувати ним заради покликання можливо, але позбутися його майже нереально. Балерина заради мистецтва не народить дітей. Однак її призначення як жінки у світі продовжуватиме існувати невиконане нею. Об'єктивно ми залежимо від свого призначення. Воно є частиною плану, задум якого нам до кінця не відомий. Нам не було дано вирішувати про своє народження, і ми не знаємо свою долю. Пізнання і непізнаність буття – це драма призначення. Її завершення завжди попереду. Ми можемо не знати своє призначення як конечну мету власного життя і не будемо у цьому винними. Натомість покликання залежить від нас, і ми відповідальні за нього. Покликання самозобов'язуюче. Коли воно нам відоме, його реалізація актуальна тепер і повністю, і ніякі обставини й те, що, можливо, не справдяться у майбутньому,

не спростують цю істину. Ми можемо зрозуміти покликання хибно, але вільні йти за ним. І кожен має право захищати своє покликання від йому призначеного.

Ідея призначення вказує на те, що ми самі собі повністю не належимо. Зрештою, всім призначено колись померти. Ідея покликання долає буттєві межі вірою. Ніхто не покликаний до смерті. Навіть те місце, яке видається кінцевим пунктом людського буття – не мета покликання. Покликаному відчиняють двері, якщо він готовий увійти. У покликання входять, щоб бути в ньому, а не отримати належне, чи досягати кінцевої мети, хоч іноді воно й потребує рішення та рішучості. На відміну від призначення, покликання не можливо виконати, але з нього можливо вижити, випасти, зрадити його благо.

Призначенню ми підпорядковуємося, на покликання відповідаємо. Коли ж не відповідаємо, воно залишається як від'ємник, пуста нашого існування. Мораль стоїть на сторожі призначення, тоді як покликання часто конфліктує з наявною у суспільстві мораллю, існує паралельно з нею. Етика, критикуючи мораль, дає покликанню простір і можливість. Внутрішній спокій буття в покликанні можливий попри його неузгодженість з вимогами оточення, але це спокій впевненого руху, а не те, на чому достатньо зупинитися. Життєвий шлях людини може змінюватися за призначенням згори, і ніхто не знає, до чого він обраний в кінцевому підсумку. А покликання є радше тим, що кожен здатний робити згідно власного розуміння. Покликання висхідне, у ньому відкрита особиста буттєва вертикаль, натомість призначення задають у горизонті світу поля й границі можливого зльоту, визначають об'єктивні координати та необхідні умови. І однак на призначення необхідно зважати та поважати їх. Наша друга тема пов'язана з розумінням призначеного – вона про обов'язки.

Покликання та обов'язки людини

Покликання не є обов'язком людини. Можливо забути та втратити те відчуття покликання, яке утримувалося в часі й задавало цілісність її існування. Це буде видно й іншим ззовні. Тоді про когось кажуть: «він загубив себе». Це не буде прорахунком, помилкою, на яку достатньо вказати, щоб її виправити, але скоріше нещастям людини, її невдачею, незнаходженням власної відповіді на зміну ситуації. Для когось це поразка перед старістю, втрата сили до життя або середовища спілкування, без якого немає сенсу продовжувати свою справу. Можливо «розгубитися» – на якийсь час не знати своє спрямування. Знайти себе у чомусь новому не завжди вдається, але важливо зберегти відкритість, бажання йти назустріч іншим та іншому в житті.

На шляху за особистим вибором нерідко доводиться долати опір середовища. Легше адаптуватися до повсякденності, жити «як люди», не прагнучи особливого піднесення. Таке існування мотивується потребою належати до спільноти. Однак життя за покликанням теж відбувається у звичних справах. Різниця у спрямуванні – відповідати нормам загалу, тяжіти до інтеграції у безпечне середовище, або ж, існуючи серед інших, відповідати за себе й перед ними за те, що неможливо об'єктивувати – за цінності, мету і сенс власного буття у світі. Тут виявляється неперехідність досвіду. Не вдається перенести у своє життя те, що просвітлює іншу людину, не переживши це самому. Цінності поділяють, якщо є схоже відчуття й розуміння сенсу існування, їх не засвоюють, взявши просто за зразок інших людей. Цінне для однієї особистості не завжди зрозуміле другій. Потрібно також берегти свій світ, і той, хто відчуває, що відкрив щось для себе вартісне, те що спрямовує його життя осмисленим шляхом, не буде цим вихвалитися.

Про покликання йдеться тоді, коли людська діяльність не просто націлена на благо інших, але містить внутрішній сенс – вона є благом для самого її суб'єкта, не пов'язаним із задоволенням від спілкування або ж, наприклад, з отриманням прибутків. Однак не все, що робиться «за покликом серця», приносить внутрішній спокій людині. Етичний поклик, навпаки, порушує рівновагу самодостатнього та самовдоволеного життя людини, веде поза межі облаштованого світу, поза звичну ієрархію природних та соціальних потреб,

переходить умови безпечного існування. Переживання поклику трансцендує обрії світу. Хоч покликання і виявляється передусім у практичній діяльності та в ставленні до неї, його значення перевершує конкретний зміст, час і місце здійснюваних людиною справ. Це її спосіб жити.

Покликання зобов'язує нас внутрішньо. Як компроміс, коли необхідно виконувати іншу роботу для прожиття, з улюбленої справи можливо зробити хобі, аби зберегти принаймні зв'язок з тим, до чого у нас є схильність. І якщо це все ж таки покликання, то воно рано чи пізно стане основним заняттям. Звісно, кожен вирішує для себе, які зобов'язання більш нагальні, ніж його покликання. Найчастіше такими є обов'язки перед родиною або ж перед Батьківщиною. Виконання багатьох не пафосних, не драматичних обов'язків займає значну частину повсякденного життя людини. Тобто є певні базові умови співжиття, які водночас уможливають буття в покликанні і заради збереження яких покликанням іноді поступаються.

У цьому є онтологічний сенс, адже родина, суспільство та країна становлять сам простір реалізації покликання, без них немає мірила етичного блага, суспільної користі, яке необхідне для конституювання покликання. Релігійне покликання, попри трансцендентну мету, теж орієнтоване на існування у спільноті людей, і є певною мірою суспільно-відповідальним. Тому турбота про істину буття в покликанні зазвичай балансує з піклуванням про базові умови життя в суспільстві. Зрештою, лише той, хто здатний відповідати за свої обов'язки у світі, вважається особистістю зрілою для її покликання. Обов'язки загальні, покликання особисте. Вміння відповідати на вимоги співжиття з іншими людьми збагачує індивідуальний досвід людини і додає цінності її покликанню. І навпаки – нехтування обов'язками перед іншими людьми є деструктивним та робить особистість нездатною до буття у покликанні. Адже сутність та головна етична чеснота покликання полягає у відповідальності. Існує, зрештою, простий і водночас не всім однаково притаманний спосіб знаходити рівновагу між особистими бажаннями та спільними потребами, уподобаннями та універсальними цінностями. Його називають мудрістю. Отже, наша третя тема торкається сенсу життя.

Покликання і сенс життя

Покликання є часто тим поняттям, яке слугує для позитивної моральної оцінки особистості іншими людьми. Покликання людини визнають, маючи на увазі сенс того, що вона робить для спільноти, мотивацію та цілісність її буття у світі. Та насамперед покликання дає самій особистості відчуття сенсу й повноти її існування. Це підтвердить кожен, хто має такий досвід. Навіть коли людина про своє покликання не заявляє вголос, за неї свідчить любов до її справи, задоволення від того, чим вона живе і що робить.

Однак не завжди і не кожен називає покликанням те, у чому відчуває сенс свого життя або сам його пошук. І справа не лише у різних словах і звичних моральних поняттях, які вживаються людьми на позначення однакових за змістом феноменів. Саме переживання буття, його цілісності у кожного своє. Солідність становища людини, впевненість у вірному напрямку її існування не завжди потребує покликання як підстави й морального аргументу. Це поняття може бути не актуалізованим для людини, або ж, маючи уявлення про нього, власне його чуття і розуміння, можливо не жити у відповідності з ним. Також задеклароване іншим і собі заявлене покликання можливо, потрібно піддавати сумніву, етичній рефлексії. Та поза будь-яким сумнівом складно відмовити будь-якій людині у тому, що її життя має сенс. Просте спостереження доводить, що сенс життя існує й для тих, хто не вважає, що є до чогось покликанним. Відчуття сенсу життя та міра задоволення ним індивідуальні. Для когось достатньо забезпечення базових умов існування, реалізації потреби мати родину, коло спілкування, роботу та відпочинок. В етичному плані життя людини буде виправдане її любов'ю до ближніх, порядністю й т. ін. Трансцендентний поклик до чогось більшого, ніж повсякденне існування, не буде ознакою особливої моральної гідності людини. До того ж покликання більшості людей

цілком вписується у повсякденність, і для його розуміння потрібна позитивна оцінка інших.

Про сенс життя можливо судити та сперечатися нескінченно. Але саме життя до певної міри не залежить від наших суджень і оцінок. Життя безумовно переважає те, що про нього кожен думає. Його сенс присутній разом із самим існуванням людини, як і будь-якої іншої істоти. Сенс у самому житті. Життя цінне в собі. Даючи життя іншим, ми не маємо права його забрати. Благо життя – це його неспростовний сенс. Ставлення до життя – благо-говіння. Благо покликання надбудоване над базовою цінністю життя.

Розглядаючи досвід людини з боку її мотивації, внутрішнього переживання, неможливо відмовити поняттю покликання у специфічному змісті. Цим поняттям позначається особливий спосіб існування, в якому присутній сенс не для себе буття. Це рух особистості поза межі її самозадоволення та поза досягнення лише визнаного, у той чи інший спосіб, спільного блага. І коли покликання відходить, що може статися раніше кінця життя людини, щось справді важливе завершується для неї. Це означає, що вона не бачить і не може відкривати для себе нові можливості її піднесення понад матерією існування, яке стає для неї дедалі більш обтяжливим. Приклади, коли людина переживає, що небагато вартого зробила у житті, не відчуває поклику й енергії до тих, справ, які наповнювали її життя, або ж усвідомлює на схилі років, що так ніколи й не знайшла своє покликання, непоодинокі й болісні саме через відсутність сенсу. Але існує вимір ціннісно вищого, ніж будь-яке розуміння покликання людини, про це далі.

Вище за покликання

Покликання виявляється стрижнем життя особистості в його активній фазі. Про раннє дитинство, глибоку старість, період хвороб, перебування у неволі не часто розмірковують у термінах покликання. Однак більшість молодих і зрілих людей, дивлячись у своє майбутнє, переконані у необхідності обирати свій шлях за покликанням, і ті, хто його для себе визначили, стверджують, що це є найсуттєвішим у їхньому житті. Справді, поки поняття покликання для тебе щось важить, ти молодий, у якому б віці не перебував.

Попри те, покликання – це не єдина можливість людини відчувати й розуміти сенс власного існування. Кожна людина має право вирішувати, що для неї цінніше, ніж покликання. Йдеться не лише про базові потреби безпеки та виживання, які незаперечно перші. Йдеться також про ціннісно вище. Так, ми неодноразово відзначали, що будь-яке покликання передбачає понадособистісне благо як мету. І мають рацію ті, хто стверджують, що у своєму покликанні людина приносить найбільшу можливу користь іншим. У психологічному сенсі саме покликання є благом, адже задає певної позитивної якості особистісному існуванню. Однак благо як мета, до якої прямує кожне покликання, не є самим покликанням. І завжди можливий погляд на покликання ззовні, з позиції іншого «вищого» блага. Завжди існує вимір «висоти» понад тим, що ми відчули й зрозуміли як власне покликання. І цей вимір дивним чином спільний для нас з іншими людьми, він інтерсуб'єктивний.

Так, радість, горе, щастя ближніх можуть переважати і обмежувати наміри самореалізації особистості, звучати голосніше, загальніше, ніж те внутрішнє, що гріє її душу і кличе за собою. Цей понадособистісний характер та інтерсуб'єктивність моральних почуттів і понять слугує запобіжником від індивідуальних помилок у розумінні блага та мети покликання людини. Загальнолюдський, етичний та релігійний ціннісний світ, з яким співвідноситься оцінка людських бажань і прагнень, існує не лише у вигляді ідеалів, але у живому спілкуванні в соціальному просторі, де людина реалізує себе. Це ті почуття і те розуміння, які наповнюють і утримують людяність співіснування з незнайомими та близькими людьми, родинне життя, значення культурної та політичної спільноти, для багатьох не менш важливих за самореалізацію особистості, її успіх та пошуки внутрішньо

достеменною істини. З огляду на сказане, відчувати і здійснювати покликання є в певному сенсі дар, доля, на що не всім таланить.

Дар покликання

Покликання не пізнають, і ним не володіють, але у ньому виявляється вартість людського буття. Покликання має вагу. Можливо й не переважає саме життя, але ним живуть, а іноді й вдають себе покликаними, щоб додати собі вагомості. Покликання не є ярмом у житті, хоча у ньому виявляється необхідність людини за своє життя відповідати. Воно задає тяжіння у житті, у різних значеннях, – до місця, до справи, до співіснування з іншими; і має часову тяглість.

Що я відчуваю внутрішньо, ви бачити не можете, але мої намагання реалізувати якісь прагнення можливо помітити і оцінити. Людину покликання видно за її спрямуванням переходити свої буттєві межі, просто кажучи, жити не задля лише виживання. Проте результат діяльності людини не визначає якість того, що переживається нею у покликанні. Покликання не буває завершеним, навіть коли його чуття і розуміння втрачають. Але неможливо покликати себе самого. Це дар. Самозванство – його протилежність. Покликання є існуванням людини не лише для себе, хоча, зрештою, воно є лише особистим, і з ним виходять, не залишаючи по собі у світі. Проте покликання не є феноменом уяви. Воно існує, коли змінює реальність. І своє покликання можливо передати іншим, пробудивши в них схожу мету і спрямування.

Висновком з наших роздумів у цій статті є визнання того, що ціннісна сфера людського саморозуміння та самоздійснення є багатою на відтінки й відношення. Покликання, за всієї екзистенційної ваги цього феномену, не займає собою все поле значень у ній. Поряд із покликанням повноту особистісного буття людини задає розуміння об'єктивно, зовні їй призначеного – родовим буттям, суспільством, долею, для когось за його вірою і Богом визначеного. Також важливою складовою не лише морального буття, але й здійснення самого покликання людини є розуміння її обов'язків – родинних, громадянських, етичних та вміння поєднувати їх дотримання із реалізацією бажаного та омріяного. Безперечно ширшим, ніж поняття покликання, є уявлення про сенс життя, адже життя «мудріше» за все, що людина у ньому сама може збагнути. Орієнтування на цю мудрість і сенс дає змогу стримати власне наполягання людини на самоздійсненні тут і тепер. Безумовно поняття покликання містить ознаку блага – це завжди прагнення до блага. І в етичному сенсі існує ієрархія благ, коли благо особисте потрібно співвідносити з вищим, або принаймні з благом іншої особистості у світі. Нарешті, у покликанні завжди присутнє відкриття вищого, неочікуваного, того, що перевершує людину. Покликання пізнається за талантами людини, але важливо відчувати і берегти його як цінний дар свого життя. Таким чином, лише враховуючи виміри іншого та вищого, ніж покликання, можливо втримати обрїї його розуміння та можливості його здійснення особистістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Вебер М. Избранные произведения / пер. с нем. М. И. Левина, А. Ф. Филиппова, П. П. Гайденко. М.: Прогресс, 1990. 808 с.

Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з нім. О. Погорілого. К.: Основи, 1994. 261 с.

Левинас Э. Избранное. Тотальность и бесконечное / пер. с франц. Н. Б. Маньковской М.; СПб: Университетская книга, 2000. 415 с.

Левинас Е. Між нами / пер. з франц. В. Куринського. К.: Дух і Літера; Задруга, 1999. 312 с.

Малахов В. А. Нагарийские тетради. К.: Издательский дом Дмитрия Бурого, 2018. 156 с.

Мулярчук Є. І. Покликання як мотивуючий чинник розвитку освіти в Україні. *Філософія освіти. Науковий часопис*. № 1 (20). Інститут вищої освіти Національної академії

педагогічних наук України, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. С. 213–234.

Joldersma C. A Levinasian Ethics for Education's Commonplaces: Between Calling and Inspiration. New York: Palgrave MacMillan, 2014. 126 p.

Мулярчук Євген Іванович

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України
вул. Трьохсвятительська, 4, Київ, 01001
E-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>

Стаття надійшла до редакції: 02.05.2019

Схвалено до друку: 07.06.2019

ЭТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРИЗВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА

Мулярчук Евгений Иванович

кандидат философских наук, старший научный сотрудник
Институт философии имени Г. С. Сковороды НАН Украины
ул. Трёхсвятительская, 4, Киев, 01001
E-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>

В статье исследованы этические проблемы осуществления призвания человека. На основе идей Э. Левинаса и их дальнейших интерпретаций автор обосновывает значение этической оценки мотивов призвания как способа самоактуализации личности в мире. Целью исследования является анализ ценностных измерений, соответствию которым должно удовлетворять понимание личностью её призвания, но которые обладают собственным независимым этическим смыслом. Это требования морали, обязанности, витальные ценности и ценности человеческого сосуществования, религиозные и другие идеи. Раскрыта трансцендентность целей призвания человека, сверхличностное значение ценностей, которым оно служит. В исследовании проанализирована связь и отличие идей призвания и предназначения человека, противоречия желаний и волеий с обязанностями человека в осуществлении им призвания. Предназначение обосновывается как происходящее из независимого от человека измерения бытия, которое задаёт рамки его свободы, в то время как призвание всегда личностное и свободно принятое. В статье показана связь понимания призвания человека с решением проблемы смысла его жизни. Исследован вопрос об иерархии представлений об индивидуальном благе человека и проблема определения высшего блага как ориентира осуществления призвания. Проанализированы феномены судьбы и дара как таких, которые задают направление и одновременно непредвиденность в осуществлении призвания. Как вывод констатирована многомерность ценностей в призвании человека, сочетание множества личностных мотивов. Самоопределение и выбор в осуществлении призвания требует решительности и ответственности одновременно. Призвание как феномен личностного бытия не существует вне этической рефлексии и согласования индивидуальных убеждений и стремлений с требованиями и ценностями семьи, общества и морали в её общечеловеческом измерении.

Ключевые слова: призвание, предназначение, этические обязанности человека, смысл жизни, ответственность, благо.

Статья поступила в редакцию: 02.05.2019

Утверждена к печати: 07.06.2019

ETHICAL PROBLEMS OF REALIZATION OF CALLING OF A PERSON

Muliarchuk Yevhen I.

PhD in Philosophy, Senior Research Fellow

H. Skovoroda Institute of Philosophy, National Academy of Sciences of Ukraine

4, Trokhsviatytska str., 01001, Kyiv, Ukraine

E-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>

ABSTRACT

The article researches ethical problems of realization of human calling. On the basis of ideas of the ethics of E. Levinas and their interpretations the author proves the importance of ethical dimension of evaluation of calling as a way of self-actualization of a personality. The purpose of the study is to determine of the conditions and requirements for understanding of calling by personality. However, from the ethical point of view those conditions and requirements appeared to be independent from the individual aims and visions of calling. Therefore, reveals itself the transcendence of the purpose of calling, devotion of a person to over-personal aims and values. The research analyzes the interrelations between the ideas of calling and mission or assignments of a man in the world. The ethical problem presents also the realization of the ethical obligations versus desires and will of calling. The article researches the problem of the purpose of life related to individual understanding of calling. The other issue of the study is the topic of a highest good as the aim and ethical dimension for calling. The theme of destiny and predestination researched as relevant for the experience of calling as well as the phenomenon of gift. Calling is a realization of given to a person and of his or her gifts. For the conclusion was determined the multidimensional character of values of human calling. In the essence of this phenomenon revealed the combination of personal and transcendent, over-personal motives. There is a hierarchy of levels of good in the experience of calling. The person must be able to build up and understand those levels by means of ethical thinking in order to realize calling in the life. There could not be an irresponsible calling of a person. It has to be a correlation of calling with responsibility to family, society and the world of higher ethical values.

Keywords: calling, mission, ethical obligations of a person, the purpose of life, responsibility, good.

REFERENCES

- Joldersma, C. (2014). *A Levinasian Ethics for Education's Commonplaces: Between Calling and Inspiration*. New York: Palgrave MacMillan.
- Levinas, E. (2000). *Selected Works. Totality and Infinity*. (N. B. Mankovskaia, Trans.). Moscow and Saint Petersburg: Universitetskaia kniga. (In Russian).
- Levinas, E. (1999). *Between Us*. (V. Kurynskyi, Trans.). Kyiv: Dukh i Litera; Zadruga. (In Ukrainian).
- Malakhov, V. A. (2018). *Nagarian Notes*. Kyiv: Dmitriy Burago Publishing house. (In Russian).
- Muliarchuk, Ye. (2017). Calling as a Motivating Factor of the Development of Education in Ukraine. *Philosophy of Education: Research Journal*, 1 (20), 213–234. (In Ukrainian).
- Weber, M. (1990). *Selected Works*. (M. I. Levyna, A. F. Fylyppova & P. P. Haidenko, Trans.). Moscow: Progress. (In Russian).
- Weber, M. (1994). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. (O. Pohorilyi, Trans.). Kyiv: Osnovy. (Original work published 1905). (In Ukrainian).

Article arrived: 02.05.2019

Accepted: 07.06.2019